

Zielona Góra, 5. 01. 2023

dr hab. Ewa Bochno, prof. UZ
Instytut Pedagogiki
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Zielonogórski

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Jolanty Grażyny Latacz
pt.: *Studium pedagogiczne zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży*
napisanej pod naukowym kierunkiem dr hab. Magdy Karkowskiej, prof. UŁ
i promotorki pomocniczej dr Justyny Modrzejewskiej**

Przedstawiona do recenzji dysertacja doktorska mgr Jolanty Grażyny Latacz napisana pod naukowym kierunkiem dr hab. Magdy Karkowskiej, prof. UŁ i promotorki pomocniczej dr Justyny Modrzejewskiej jest obszernym (ss. 308) i wnikliwym studium pedagogicznym na temat zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży. Autorka podejmuje temat ważny i (szczególnie w czasach współczesnych przy powszechnym pośpiechu i nieprzewidywalności) aktualny.

Podjęta przez Doktorantkę problematyka należy do niezmiernie istotnych, a jednocześnie trudnych i mało zbadanych obszarów. Wynika to z konieczności dotarcia do mechanizmów opieki pozainstytucjonalnej, wnikania w zjawiska trudno uchwytnie, wymagające bezpośredniego przebywania badacza w sytuacjach, w których zachodzi bezpośredni kontakt, między wieloma podmiotami edukacji (np. organizatorem/rką wypoczynku, kierownikiem/wniczką, wychowawcą/czynią, uczestnikiem/czką, rodzicem). Dobrze się więc stało, że pani mgr J. Latacz podjęła tę tematykę w swej rozprawie doktorskiej i dobrze że eksplorując ją podjęła badania w działaniu.

Pozwolę sobie, już na początku niniejszej recenzji wyrazić ocenę, która stanowi wynik szczegółowej analizy rozprawy. Oceniam ją pod każdym względem wysoko, jako pracę, która wnika głęboko w opisywany aspekt rzeczywistości społecznej i edukacyjnej, zawiera realną jego ocenę z wnikliwie opracowanym i zrealizowanym podejściem badawczym.

Dalszą część recenzji potraktuję więc w formie uzasadnienia wyrażonej oceny. Rozprawa, którą przygotowała mgr Jolanta G. Latacz ma dobrze przemyślaną, logiczną i odpowiednio rozwiniętą strukturę, w której wyraźnie można odróżnić wydzielone części – teoretyczną, metodologiczną, analityczną. Swoje diagnozy i interpretacje Autorka uzasadnia konsekwentnie, logicznie i merytorycznie.

Praca składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów, bibliografii, wykazów zawierających spisy tablic, rysunków i aktów prawnych oraz aneksów zawierających autorską propozycję pedagogicznego przewodnika dla kadry wyjazdów wakacyjnych dzieci i młodzieży oraz narzędzia badawcze.

Pierwsza część dysertacji (teoretyczna) składa się z czterech rozdziałów (ss. 7 – 132). Ogólnie rzecz ujmując w tej części Autorka kreśli teoretyczne podstawy badań własnych. W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Historia opieki, wychowania i nauczania dzieci i młodzieży* (ss. 7 – 65) mamy rzetelnie opracowane wybrane koncepcje dotyczące tych obszarów, które pojawiały się na przestrzeni wieków. Drugi rozdział *Problematyka zorganizowanego czasu wolnego w pedagogice* (ss. 66 – 85) to w odniesieniu do uwarunkowań socjologicznych dobre omówienie kategorii czas wolny dzieci i młodzieży w aspekcie pedagogicznym. Autorka charakteryzuje w tym miejscu funkcje, cele, współczesną organizację czasu wolnego oraz znaczenie edukacji dla efektywnego i pożytecznego wykorzystania czasu. W trzecim rozdziale *Zorganizowany wypoczynek dzieci i młodzieży* (ss. 86 – 99) Autorka odnosi się do zagadnień teoretycznych bezpośrednio związanych z Jej projektem badawczym, tj. organizacji i rodzajów wypoczynku ze szczególnym uwzględnianiem kolonii letnich i feryjnych. Ten wątek teoretyczny jest przez Nią kontynuowany w rozdziale czwartym pt. *Pedagogizacja zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży* (ss. 100 – 132). Przybliży w nim problematykę prawnych uwarunkowań wyjazdów zorganizowanych oraz znaczenia przygotowania kadry pedagogicznej na takich wyjazdach.

W tej części pracy Autorka w kontekście historycznym (od czasów prehistorycznych do współczesności) oraz teoretycznym (od ujęć definicyjnych dotyczących podstawowych kategorii do przedstawienia ich twórców) rekonstruuje sposoby spędzania czasu wolnego oraz przypisywane tej aktywności znaczenie. W mojej ocenie na podkreślenie zasługują bardzo szczegółowe (i na pewno czasochłonne)

E. B. O. C. M.

studia literaturowe, których Autorka dokonała. Proponuję jednak (o ile Autorka w przyszłości zdecyduje się na publikację rozprawy) zrezygnować z niektórych nadmiernych streszczeń na rzecz interpretacji poglądów badaczy. Zastanawiam się też, choć nie czynię z tego zarzutu a jedynie kwestię do dyskusji, czy konieczne jest aż tak rozległe odwołanie się do czasów odległych (np. prehistoria, starożytność, średniowiecze itp.) czy nie wystarczyłoby skupić się na współczesności? Akcentuję te kwestie, aby zachęcić Doktorantkę do ponownego rozważenia i ewentualnego zmienienia rozłożenia akcentów w tych rozdziałach przy przygotowywaniu na bazie doktoratu publikacji (do czego oczywiście zachęcam).

Druga część rozprawy doktorskiej pani Jolanty G. Latacz to część metodologiczna – piąty rozdział *Metodologiczne podstawy badań* (ss. 133 – 170) oraz rozdział szósty *Ewaluacja „Pedagogicznego przewodnika dla kadry wyjazdów wakacyjnych dzieci i młodzieży” w badaniach własnych* (ss. 176 – 193). Oba rozdziały opracowane są precyzyjne i wnikliwie.

Autorka postawiła dwa cele badań:

- 1) Cel teoretyczny to poszukiwanie i opisanie związków między założeniami pracy pedagogicznej zawartymi w opracowanym przez siebie *Pedagogicznym przewodniku dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży* a działaniami pedagogicznymi realizowanymi przez kadrę pedagogiczną podczas wyjazdów zorganizowanych dla dzieci i młodzieży.
- 2) Cel praktyczny to rozwiązanie specyficznych problemów w obrębie minispołeczności jaką stanowią uczestniczki i uczestnicy oraz kadra wyjazdów wakacyjnych oraz rozwijanie refleksji i krytycznej świadomości kadry nad praktyką działań opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych w celu jej ulepszenia i doskonalenia.

W związku z tym Autorka, jako punkt wyjścia formułuje następujące pytania badawcze:

Problem główny: W jakim zakresie „Pedagogiczny przewodnik dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży” jest przydatnym narzędziem wspomagającym działania wychowawcze kadry pedagogicznej na wyjazdach zorganizowanych dla dzieci i młodzieży?

E. Zocław

Problemy szczegółowe:

- 1) Jakie informacje zawarte w „Pedagogicznym przewodniku dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży” okazały się przydatne dla kadry pedagogicznej wyjazdów dziecięco – młodzieżowych na wakacyjnych wyjazdach zorganizowanych?
- 2) W jakim zakresie zastosowanie „Pedagogicznego przewodnika dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży” okazało się przydatne dla kadry pedagogicznej wyjazdów dziecięco – młodzieżowych w rozwiązywaniu problemów wychowawczych na wyjazdach zorganizowanych dla dzieci i młodzieży?
- 3) Jakich informacji brakowało w „Pedagogicznym przewodniku dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży” w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych na wyjazdach zorganizowanych dla dzieci i młodzieży?
- 4) Jaki jest zakres przydatności „Pedagogicznego przewodnika dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży” dla poszczególnych członków kadry pedagogicznej?
- 5) Jakich pożądanych modyfikacji należałoby dokonać w „Pedagogicznym przewodniku dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży” aby był on pomocny dla wszystkich członków kadry pedagogicznej?

Badania własne pani Jolanta G. Latacz realizowała pięciu etapach w oparciu o spiralę kroków w badaniach w działaniu. Wszystkie etapy procedury badawczej opracowane są wnikliwie.

Na podkreślenie zasługuje zastosowanie procedury jakościowej badań. Autorka prowadziła bardzo żmudne i czasochłonne badania w działaniu. Wymagało to przebywania badaczki w sytuacjach codziennych wyjazdów wakacyjnych dzieci i młodzieży. To bardzo dobry zabieg, który umożliwił łączenie własnej praktyki wieloletnich doświadczeń czynnej kierowniczki i pilotki wyjazdów organizowanych dla dzieci i młodzieży, własnych przemyśleń i działań, poprzez współpracę z innymi – wychowawczyniami i wychowawcami, kierowniczkami i kierownikami oraz organizatorami wycieczek z praktyką i teorią, pozwalającą skonstruować, a następnie

E. Jolanta G. Latacz

wypróbować i udoskonalić autorski *Pedagogiczny przewodnik dla kadry wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży* (w pracy w aneksie ss. 275 – 290).

Treści obu rozdziałów metodologicznych wskazują, że Autorka zna zasady projektowania badań w naukach społecznych oraz iż istotne dane na ten temat przedstawia bardzo starannie, w sposób sprawny i kompletny. Pani mgr Jolanta G. Latacz poprawie stosuje gruntowną wiedzę metodologiczną do potrzeb badań własnych, w tym do przygotowania narzędzi badawczych – kwestionariusze ankiety dla wychowawczyń i wychowawców kolonijnych, dla kierowniczek i kierowników wyjazdów dla dzieci i młodzieży, dla rodziców uczestników kolonii, dla uczestniczek i uczestników kolonii oraz kwestionariusz wywiadu dla organizatorek i organizatorów wyjazdów dzieci i młodzieży (aneks).

Doktorantka zebrała obszerny materiał badawczy, który poddała analizie na tle refleksji teoretycznej dotyczącej opieki, wychowania i nauczania dzieci i młodzieży w czasie zorganizowanego wypoczynku.

Kolejne części rozprawy to opracowanie i przedstawienie wyników badań własnych. Zostały one ujęte w rozdziale siódmym zatytułowanym *Analiza wyników badań własnych* (ss. 194 – 254). Kanwę porządkowania treści w tych podrozdziałach konsekwentnie stanowią przyjęte w problemach szczegółowych pytania. Czyni to rozważania przejrzystymi dla czytelniczki/czytelnika. W działaniu badawczym udało się Autorce nie tylko zdiagnozować zastany stan, ale również dokonać zmiany określonych działań uczestniczek i uczestników, ich wzajemnych relacji zarówno między sobą jak i relacji z przedmiotem badania. Było to, w mojej ocenie, możliwe dzięki procesowi wspólnego (re)konstruowania znaczeń, który został przez Habilitantkę poprawnie opisany i zinterpretowany w rozprawie doktorskiej.

Na podkreślenie zasługuje dobry sposób pisania tekstu naukowego w tej części pracy i zakończeniu, które kończy dysertację – choć w mojej ocenie jest ono nieco słabszą częścią całej pracy. Autorka właściwie, logicznie i ciekawie konstruuje własny tekst, problematyzując go w odniesieniu do wnikliwego podejścia do literatury. Udało się pani Jolancie G. Latacz swoimi badaniami stworzyć warunki do tego, aby uczestnictwo w badaniach prowadziło do rozwoju potencjału emancypacyjnego, nabywania umiejętności krytycznej oceny rzeczywistości, wzrostu samoświadomości

E 30 clms

wyrażonej w opracowaniu i udoskonaleniu *Pedagogicznego poradnika dla kadry wyjazdów wakacyjnych dzieci i młodzieży*.

Praca zawiera wiele materiału szczegółowego, który może być wykorzystany w jakościowej koncepcji planowania wielu działań służących zorganizowanemu wypoczynkowi dzieci i młodzieży.

W konkluzji wyrażam przekonanie, że napisana pod naukowym kierunkiem pani dr hab. Magdy Karkowskiej, prof. UŁ i pani dr Justyny Modrzewskiej praca *Studium pedagogiczne zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży* autorstwa pani mgr Jolanty Grażyny Latacz, jest pozycją nowatorską i wartościową poznawczo. Doktorantka posiada ugruntowaną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie pedagogika i umiejętnie wykorzystwała ją do zaprojektowania i realizacji badań własnych. Podjęła oryginalne zadanie badawcze i do jego wykonania zastosowała oryginalne metody gromadzenia i interpretacji danych. Oznacza to, że wypełniła warunki zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r., Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w artykule 187. 1. Oraz 4. (Dz. U. R. P., poz. 1668) i wykazała się dojrzałością do prowadzenia pracy naukowej w zmieniających się warunkach. Wnoszę więc o dopuszczenie Doktorantki do publicznej obrony tej rozprawy.

Ewa Bochno